

С влак през Пролома

Маршрутът Кюстендил – Земен в настроения, гледки и още нещо...

Винаги съм смятала, че моят роден край е най-красивото място на Земята. Още от дете разбирах уникалността на природата, която ме заобикаля, виждах разнообразието ѝ, усещах и поглъщах красотата и чистотата ѝ.

Родното ми място е Кюстендил. За да разберете чувствата ми, ще направим заедно една малка обиколка на част от забележителностите на Кюстендилския край. По-точно на неговите природни дадености и красоти, на неговия неповторим дух и самобитност, на местата, които познавам и обичам, които никога не бих заменила и, които ми носят усещане за вечност, неземна сила и красота.

Разходката ни ще започне от жп гара Кюстендил, където в 9:40 ч. тръгвам с влака до спирка Полска Скакавица. Може би сте чували за това райско кътче. Но, за да почувствате възшебството на природата, трябва да го видите със собствените си очи. Районът е едно от малкото места в България, което не е засегнато от автомобилния транспорт. През него минава единствено железопътната линия Кюстендил - София. Пътуването с влака е много романтично. Той се движи бавно, спира на кокетни спирки – с. Копиловци, с. Шишковци, с. Раждавица. Селата, досущ като призраци, се появяват и изчезват пред очите ми. Старо училище, къщи, олющени надписи, стръмни склонове.

След жп спирка Раждавица река Струма прави забележителни меандри и вече навлиза в Земенския пролом. Трудно човек може да остане безразличен към цялата величествена картина, която се откроява пред очите му. Накъдето и да погледне, гледките са величествени. Чувството, което се надига е единствено преклонение и възхищение към уникалните способности на природата и приказния рай, който е създаден тук, на земята. В 10:15 ч. съм на спирка Полска Скакавица и оттук започва пешеходният преход. Връщам се обратно в посока Кюстендил и вървя по релсите до тунела, където за по-голяма безопасност туристите са направили маркирана пътека, за да се избегне преминаването през тунела. Преди моста над река Струма, вдясно, има малка изоставена къщичка и там е мястото, където хващам пътеката към

Скакавишкия водопад. След около 15-20 минути пред мен се разкрива една величествена гледка. Водопадът е образуван от съвсем спокойна и малка рекичка, минаваща през село Полска Скакавица. Водите достигат до една скала на около 53 метра височина и свободно падат надолу, образувайки изключително красив водопад. Той е обявен за природна забележителност през 1968 година. Вековната борба с природата е създала това магическо място, където милиони капчици се разбиват в скалите и светят с различна светлина, погалени от слънцето. Създават причудливи отражения и невероятна феерия от цветове. В скалите има множество дупки, обрасли с растителност. Вдясно от водопада стои като страж баирът "Драганов камък". Според легендата хубавата девойка Драгана, подгонена от турци, извикала: "С турчин не тръгвам, ханъма не ставам, вярата си не сменям, аз съм българка!" и скочила от скалата.

След множество снимки е време да продължа по екопътеката, преминавайки вляво по мостче, множество стълби, за да се озова в най-атрактивната част на водопада. Гледката там е уникална – снопове вода, бели пелени се спускат от ръба на скалата. Водни струи те пръскат и освежават, а зеленият губер те успокоява и омайва. Тук природата е била много щедра. Дарила е пролома с приказна красота. За около половин час съм вече

върху терасата на самия водопад, където се намира православният храм "Св. Димитър". Църквата е построена от майстор Георги Манчов през 1892 година върху основи на стара късно-средновековна църква и е със запазени стенописи и славянобългарски надписи. Гледката оттам е уникална. В близост има къща за гости, където при предварително обаждане може да си отдъхнете и похапнете от вкусотиите на Емил. Странно, че името е Полска Скакавица, когато селото живее на ръба на пропастта. Освен с природните си красоти, селото е известно с борческия си дух. То никога не се е примирявало с робския живот. Водело е упорита борба против византийското и турското робство. По време на Първото българско царство в пролома са построени пет крепости. От тях по време на царуването на Самуил, пернишкият деспот Кракра упорито отбранявал пролома и прилежащите селища. Византийският император Василий II на два пъти опитал да превземе крепостите – 991 г. и 1004 г., но бил разбит. По време на турското робство от Полска Скакавица излезли трима хайдути и петима опълченци. Три пъти селото било опожарявано от турците, но запазило свободолюбивия си дух и българската вяра и не било покорено.

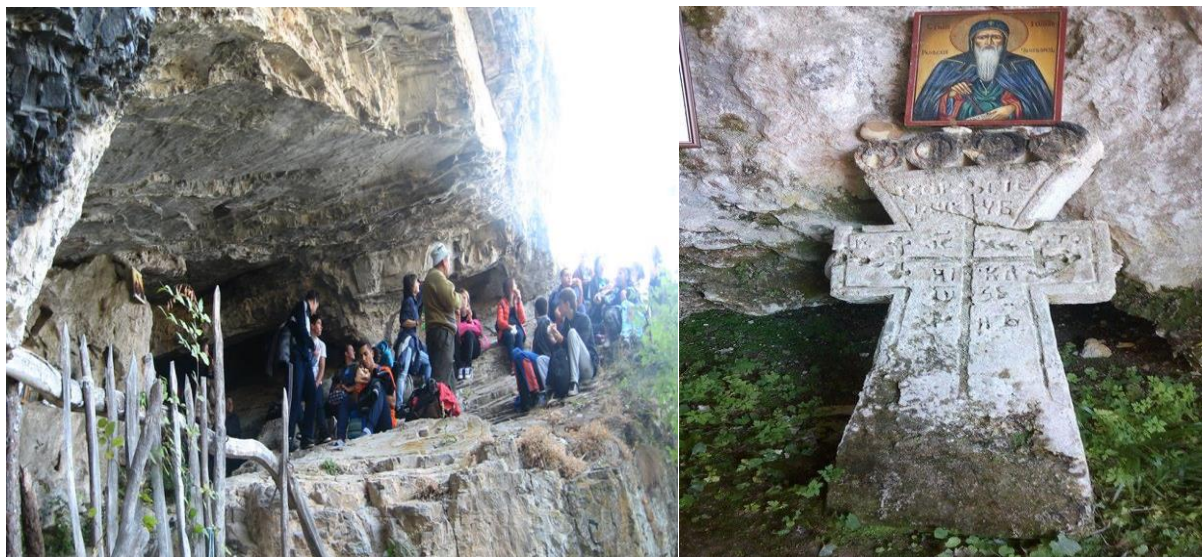
Време е да слеза отново до спирка Полска Скакавица, защото съм планирала още интересни обекти. Тръгвам отново по жп линията, вече посоката е София. На десния бряг на река Струма в живописния Земенски пролом се намира крепостта Земънград. Тя е оградена от три страни от меандър на реката, като непристъпните скали се издигат на голяма височина. За да достигна до нейните останки поемам по пътеката, която извежда до мястото, където с много остри завои река Струма е моделирала фантастичен меандър. Оттук до крепостта води стръмна пътечка от северната страна на планинската гърбица.

Много легенди са свързани със съществуването на Земънград. Една от тях е за битката от 1330-та г. и разказва, че хазната на българите, натоварена на биволски коли, е следвала цар Михаил Шишман. Като разбрали за неговата смърт, придружаващите я войници, заровили четирите казана, пълни със злато и сребро и така ги замаскирали, че сърбите не ги намерили. Войниците, които заровили богатството, после загинали и не останал никой, който да посочи местонахождението му. Тази легенда събужда интереса на иманяри.

Друга легенда разказва за дълга обсада на крепостта Земънград от чужда войска. Когато видели, че съпротивата е безсмислена, българските войници поставили един тъпан, като майсторски пригодили дървени перки, които го удряли, задвижвани от вятъра. След това подковахи всички коне, сложили новите подкови обратно на посоката и през нощта се изтеглили нагоре по Струма. На следващия ден противникът забелязал, че има следи от влязла в крепостта многобройна конница. Помислили, че българите са получили подкрепления, подсилили обсадата с още войска, но не се решавали да

настъпят. Тъпанът продължавал да бие. Тогава една баба от околните села издала тайната и противникът нахлул в крепостта.

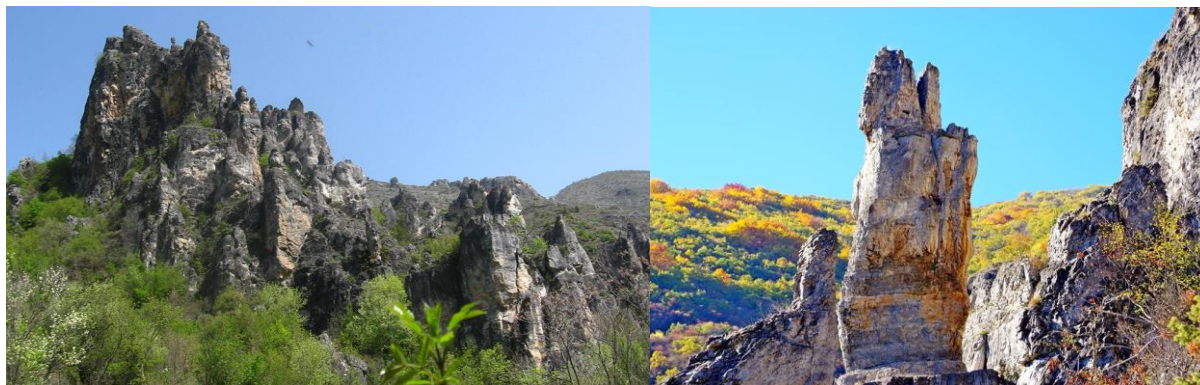
След множество снимки във всички посоки, вече е време и за местността "Светата вода", където на около един час път, се намира голяма скала с пещера, в която според преданията е живял св. Иван Рилски. В наклонената скала в югозападната част на нишата има врязан надпис, „Отче Йоане, помози и спаси“, датиран около XII в. В пещерата има изворна вода. След като запалих свещичка, е време да потеглям към град Земен. След около 30 минути през дъбова гора излизам на панорамна скална площадка наречена „Иванов камък“. Гледката е невероятна. Тук природата е била толкова щедра на форми, че за посетителя е нужно да съзерцава с дни природните чудеса, представени от скални откоси с височина от 60-80 м, скални ниши, водопади, пирамиди, за да може да възприеме богатството на форми. След около 1,5 часа пеша, вече съм пред портите на Земенския манастир. Днес целият комплекс "Земенски манастир" е паметник на културата с национално значение и е филиал на Националния исторически музей. Най-забележителна е църквата "Св. Йоан Богослов", обявена за паметник на българската архитектура и живопис.

Една от теориите е, че богомилите тачели мястото и пазели в него знака на българина - единствения символ, който може да обедини религиите по света. Според древна легенда през Земен са минали и кръстоносците, които търсили храма на Соломон по писмени знаци от стенописите. Кардинал от Ватикана дори предрекъл, че Земен ще спаси земята. Характерни за храма са стенописите с живи и реалистични образи. Те са автентични, не са реставрирани, само са почистени и консервирани, обясни ми екскурзоводът.

Най-старият стенопис датира от 11 век, когато била построена обителта. Той изобразява Св. Ана и е единствената фреска, запазена от първото изографисване на храма. Емблематична за Земенската църква е сцената с изковаване на гвоздеите, с които Христос е прикован към кръста. Уникален е стенописът с двойния Христос на сцената "Причастие на апостолите", разказа ми още екскурзоводът. За разлика от обичайното причастие, при което Христос с едната ръка дава хляба, а с другата - виното, тук са изографисани два образа на Христос и апостолите са разделени по шест. Впечатляващи са сцените на Успение Богородично, Благовещение, ктиторските портрети на деспот Деян и съпругата му Доя. Те са тогавашните местни владетели, дарили средства за второто изографисване през 14-ти век. Според експерти ктиторските портрети в Земенския манастир са най-старите и с най-голяма художествена стойност след ценните образи на Калоян и Десислава в Боянската църква.

Бързам, защото влакът тръгва в 16:38 ч. Много впечатление за един ден. Пътят към Кюстендил следва едни големи чукари, каньони, реки и тунели, мостове и пропасти. Видяното някак се плъзга пред мен, докосва ме почти неуловимо, ефирно и отминава. Всичко се изнизва като на кинолента. Поглеждам вдясно през прозореца на влака към местността „Меча глава“ и връх Агапи - места достойни да се конкурират с Белоградчишките скали. Вадя фотоапарата и снимам в движение. Накъдето и да се обърнеш, не можеш да устоиш на изкушението да снимаш отново и отново. Вляво ясно се вижда каньонът Шегава. Той е с множество красиви скални фигури и останки от крепости, а през него тече вода единствено при дъжд. Навсякъде стърчат скални пирамиди. Легенда разказва, че тук в бурната 1330 г., на Спасов ден се е състояла голямата Велбъждка битка между войската на сръбския крал Стефан Дечански и българите на Михаил III Шишман. Българският цар се обърнал за помощ към населението, а когато не я получил изрекъл проклятие към селото - да се покрие с ръждата на времето. Оттам идва името на село Раждавица. Пътуването е много романтично. Нагоре се издигат масивни гористи стени и се вижда малко пространство от небосвода, а долу цари дълбока тишина, нарушавана само от спокойното лъкатушене на река Струма.

Но всяка приказка си има и своя край. Достоеен завършек на чудесния ден е релакс в сауната и минералния басейн в Кюстендил.

Вторият ден от нашата разходка е в град Кюстендил. Вървейки по улиците на Кюстендил, потънали в сянката на вековни дървета, човек получава усещането за невероятно пътуване в историята. Ще станете свидетели на провеждащи се археологически проучвания, които изваждат от миналото забравени истини за „Вечния град“. Ще добиете представа за блясъка и великолепието на антична Пауталия с крепостните стени, с откритите мозайки, зидове на представителни сгради, базилики, широки улици с отлично запазена каменна настилка. Античните терми от II-III в. в центъра на града са част от втория по големина Асклепион в рамките на Римската империя. Днес можете да разгледате останките на този култов и здравен център със залите за лечение и отдих, басейните с топла минерална вода, палестрите за гимнастика, одеоните, стадиона, светилищата по хълма „Хисарлъка“. В непосредствена близост до античните терми се издига отлично запазената Пиркова кула от XIV-XV в., джамията „Фетих Мехмед“ и „Ахмед бей“, „Дервиш“, „Алай“ и „Чифте“ бани, възрожденското училище, християнските храмове „Успение Богородично“, „Св. Димитър“ и „Св. Мина“.

Потопени в атмосферата на отминали събития, предстои Ви още едно връщане назад в историята. В живописния квартал „Колуша“, ще видите шедьовъра на средновековната архитектура и живописното изкуство – църквата „Св. Георги“ от XI в. – един от най-ярките и добре запазени средновековни паметници на културата в България. Археологическият музей, къщата-музей на „Ильо войвода“ и къщата-музей на „Димитър Пешев“ са следващите обекти, които трябва да посетите.

Определено си заслужава гледката от най-високата част на хълма Хисарлъка. Внушително извисяват ръст възстановените стени и кули на късноантичната крепост, преживяла разпадането на Римската империя, драматичните години на Константиновото княжество, превземането на града от турските завоеватели. Крепостта е заобиколена от вековни дървета, добре оформени пешеходни алеи и прекрасни кътове за отдих.

След преживяното от срещите с миналото, с уюта и спокойната атмосфера на настоящето и с чудесната визия за бъдещето, Вие ще се убедите, че Кюстендил е не само овощната градина на България, градът на художниците, на лековитите минерални извори, но и градът на красивите жени, увековечени в платната на Майстора. Това е място, докоснато и благословено от боговете. Истинско е преклонението, което ще изпитате пред платната на Владимир Димитров – Майстора в Художествената галерия.

Отново сме в центъра на Кюстендил и постепенно ще трябва да излезете от магията на миналото, за да се влееете в съвременния ритъм на града с оживените улици и доброжелателните усмивки на хората. Тесните улички, старинните сгради, чистота, паметници и статуи, романтични ресторантчета, хотелчета... Гледаш, снимаш, радваш се.

От юг ни внушават респект красивите склонове на Осоговската планина. Ако вашият престой е не само за един ден, то аз горещо Ви препоръчвам да се насочите към нея. Намираща се само на 25 км. от Кюстендил, тя е изключително място за отдих.

Тръгвайки за планината само на 6 км. от града, край село Богослов се намират гигантските секвой, които през 2017 г. спечелиха конкурса „Дърво с корен“ и станаха любимо дърво на България. Те са обявени за природна забележителност през 1989 г. Това е единствената в България гора от секвой и се предполага, че трите вековни дървета са най-старите и най-високите от вида в България! Уникалното и неповторимо е, че само тези секвой могат да се размножават. Семената са жизнеспособни и от тях се получават нови фиданки. В България секвойта е внесена през 1890 г. Трите секвой в местността Ючбунар, до село Богослов, са засадени от лесовъда Йордан Митрев, след като негов приятел моряк ги донесъл от Северна Америка. Дърветата са

изключително интересни и атрактивни. Посетители от цялата ни страна идват да ги видят отблизо, да се докоснат и да се снимат с тях.

Връх Руен (2251 м) е най-високият връх в Осоговската планина. Нарезжда се на пето място по височина сред планинските върхове в България. При ясно време от връх Руен се открива красива панорама. Малко са върховете, от които можеш да видиш толкова много планини: Малашевска, Влахина, Огражден, Беласица, Рила, Пирин, Верила, Конявска, Голо бърдо, Плана, Люлин, Лисец, Чуденска и др. На Северозапад туристите, изкачили върха, могат да видят Шар планина и планини в Южна Сърбия. Всяка година туристите от туристическо дружество „Осогово“, град Кюстендил в първата неделя на месец юли организират масово изкачване на върха, съвместно с туристи от Македония и Сърбия. Разстланите килими с най-чудновати шарки и аромати, които изпълват сетивата ви, толкова билки, цветя, тревици – всичко е толкова хармонично, че за пореден път ще се убедите в свършената подредба на природата. Оставили зад себе си грижи, умора, проблеми и отворили очите си за красотата след преход от 8 часа достойно сте си заслужили почивката в една от най-старите хижи в България – хижа „Осогово“. След доброто гостоприемство от хижарите и сладките приказки край камината, аз съм сигурна, че няма да ви се тръгва и ще попитате за още забележителности в близост до Кюстендил.

И всичко това е събрано на една малка територия, в един малък рай на нашата красива Родина.

Ох, ами празниците на града!...

Традицията за избор на **девойка „Кюстендилска пролет“** датира от повече от половин век... Празникът се свързва с избор на най-красивата девойка като символ на пролетта, като символ на младостта и новата надежда.

Черешите – предвестници на лятото, ключът към берекета и успеха на кюстендилския овощен край. На Празника на черешата се представя изложба от черешовата реколта.

„Панагия“ – въздигане на хляба е форум за българската традиция, православно изкуство и култура, който всяка година се провежда. На 15 август

по традиция жените в Кюстендил месят хляб с молитва за добруване, украсяват ги с пластики от самото тесто, изразяващи най-значимите идеи от бита и ги занасят в храма с благодарност към Богородица.

„Празник на плодородието“ – празникът е тържествен завършек на поредицата градски празници. Красиви тематични аранжировки от плодове и зеленчуци съживяват есенната картина, а богатата художествена програма прави празника истински и незабравим!

В крайна сметка, каквото и да изберете, аз съм сигурна, че ще Ви хареса и ще се връщате отново и отново.

Аз знам, че всеки човек обича своя роден край, така както аз обичам моя, моята земя, моето райско кътче. Който един път се докосне до прелестната ни природа, винаги ще я носи в себе си и винаги ще иска пак и пак да се върне. Да подиша въздуха на Осогово, да потопи крака в студените планински ручей, да откъсне горско цвете, да се разходи сред вековните гори и да се опита да запомни всичко и да си обещае, че един ден пак ще се върне, пак ще мине по същия маршрут и ще се чувства още по-щастлив и доволен. Защото ще е по-мъдър и зрял, ще може да оцени какво имаме и най-вече ще се радва заедно с нас на всичката тази красота и може би ще разбере, че България – родината, е незаменима!